

Аналог теорема Меншова–Трохимчука для моногенних функцій в підпросторі тривимірної комутативної алгебри

М.В. Ткачук
Інститут математики НАН України
maxim.v.tkachuk@gmail.com

4 грудня 2024 р.

UDC 517.54, MSC 30G35

Анотація

The aim of this work is to weaken the conditions of monogenity for functions that take values in an arbitrary n -dimensional commutative algebra over the field of complex numbers. The monogenity of the function is understood as a combination of its continuity and the existence of the Gâteaux derivative.

В статті послаблено умови моногенності функцій зі значеннями в довільній комутативній багатовимірній алгебрі над полем комплексних чисел. Під моногенністю мається на увазі неперервність та існування похідної Гаго.

1. Вступ. В алгебрі комплексних чисел $\mathbb{C}$ функція $F: \mathbb{C} \rightarrow \mathbb{C}$ називається моногенною в точці $\xi_0 \in \mathbb{C}$, якщо існує скінченна границя

$$\lim_{\xi \rightarrow \xi_0} \frac{F(\xi) - F(\xi_0)}{\xi - \xi_0}. \quad (1)$$

При цьому границя (1) називається похідною функції F в точці ξ_0 . Функція, яка є моногенною в усіх точках області $D \subset \mathbb{C}$, називається голоморфною в цій області (див. [1]).

Встановленню послаблених умов голоморфності функцій комплексної змінної присвячені роботи Х. Бора [2], Х. Радемахера [3], Д.Є. Меншова

[5, 6, 7], В.С. Федорова [8], Г.П. Толстова [9], Ю.Ю. Трохимчука [10, 11], Г.Х. Синдаловського [12, 13], Д.С. Теляковського [14, 15, 16, 17], Є.П. Долженко [18], М.Т. Бродович [19].

Наведемо тут одну з умов Меньшова, яку, зберігаючи позначення автора, називають умовою K''' , а саме: кажуть, що *функція $F(\xi)$ задовольняє умову K''' в точці ξ_0 , якщо існує границя (1), де ξ належить об'єднанню двох неколінеарних променів з початком у точці ξ_0 .*

Д.Є. Меньшов [5, 6, 7] показав достатність виконання умови K''' в кожній точці області D (за винятком не більш ніж зчисленної їх кількості) для конформності відображення F у випадку, коли $F : D \rightarrow \mathbb{C}$ — неперервна однолиста функція. Ю.Ю. Трохимчук [10] зняв умову однолистості функції F , довівши при цьому наступну теорему.

Теорема Меньшова–Трохимчука. *Якщо функція $F : D \rightarrow \mathbb{C}$ неперервна в області D і в кожній її точці, за винятком не більш ніж зчисленної їх кількості, виконується умова K''' , то функція F голоморфна в області D .*

А.В. Бондар [20, 21] довів аналог цієї теореми для функцій, заданих в багатовимірному комплексному просторі $\mathbb{C}^n$, при цьому ним доведено, що для голоморфності функції достатньо неперервності цієї функції та існування і рівності похідної Фреше вздовж $2n$ спеціально вибраних напрямів. А.В. Бондар [21] і В.І. Сірик [22] довели також для функцій, заданих в $\mathbb{C}^n$, аналоги іншої теореми Меньшова–Трохимчука, в якій використовується певна умова збереження кутів. О.С. Грецький [23] узагальнив згадані тут результати А.В. Бондаря на відображення банахових просторів.

Метою даної роботи є послаблення умов моногенності для функцій, що приймають значення в довільній скінченновимірній комутативній алгебрі над полем комплексних чисел. При цьому моногенність функції розуміється як поєднання її неперервності з існуванням похідної Гато.

2. Моногенні функції в багатовимірній комутативній алгебрі.

Розглянемо n -вимірну комутативну асоціативну банахову алгебру $\mathbb{A}_n$ з одиницею 1 над полем $\mathbb{C}$.

Згідно Картана [4] існує базис $\{I_k\}_{k=1}^n$ алгебри $\mathbb{A}_n$, який задовольняє наступним умовам:

1. $I_k I_k = I_k; I_k I_s = 0, 1 \leq k, s \leq m, k \neq s$
2. $I_k I_s = \sum_{j=\max\{s,k\}+1}^n \gamma_{k,s}^j I_j, m+1 \leq k, s \leq n,$

базисом якої є трійка $\{1, \rho, \rho^2\}$, і при цьому виконується рівність $\rho^3 = 0$. Визначимо евклідову норму елемента алгебри рівністю

$$\|a + b\rho + c\rho^2\| := \sqrt{|a|^2 + |b|^2 + |c|^2}, \quad a, b, c \in \mathbb{C}.$$

Алгебра $\mathbb{A}_3$ має єдиний максимальний ідеал $\mathcal{I} := \{\lambda_1\rho + \lambda_2\rho^2 : \lambda_1, \lambda_2 \in \mathbb{C}\}$ який є також її радикалом.

Оскільки ядром лінійного відображення $f : \mathbb{A}_3 \rightarrow \mathbb{C}$, що визначається рівністю

$$f(a + b\rho + c\rho^2) = a, \quad (2)$$

є максимальний ідеал $\mathcal{I}$, то f є неперервним мультиплікативним функціоналом (див. [24, с. 135]).

Зафіксуємо спочатку дійсний тривимірний підпростір $E_3 := \{\zeta = xe_1 + ye_2 + ze_3 : x, y, z \in \mathbb{R}\} \subset \mathbb{A}_3$, де вектори e_1, e_2, e_3 — лінійно незалежні над полем дійсних чисел $\mathbb{R}$, проте, взагалі кажучи, не утворюють базис алгебри $\mathbb{A}_3$. На вибір підпростору E_3 накладемо лише одну вимогу: образом E_3 при відображенні f є вся комплексна площина (див. [25, 26]).

Важливими з точки зору застосувань прикладами таких підпросторів є підпростори, побудовані на гармонічних базисах $\{e_1, e_2, e_3\}$ алгебри $\mathbb{A}_3$, що задовольняють рівність $e_1^2 + e_2^2 + e_3^2 = 0$ (див. [27, 28]). Існування гармонічних базисів в комутативній алгебрі є істотною передумовою побудови розв'язків тривимірного рівняння Лапласа у вигляді компонент розкладу диференційовних функцій за векторами базису (див. [29, 30, 27]).

Добре відомо, що існують різні типи диференційовності відображень в лінійних нормованих просторах. Насамперед, використовуються сильна диференційовність за Фреше і слабка диференційовність за Гато (див., наприклад, [24]), при цьому відповідні похідні Фреше і Гато визначаються як лінійні оператори. Для функції, заданої в області скінченновимірної комутативної асоціативної алгебри, Г. Шефферс [31] розглядав похідну, яка розуміється як функція, визначена в тій самій області. Узагальнюючи такий підхід на випадок довільної комутативної банахової алгебри, Е.Р. Лорх [32] ввів сильну похідну функції, яка також розуміється як функція, визначена в тій же області, що і сама функція.

Функція $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ називається *диференційовною за Лорхом* в області $\Omega \subset E_3$, якщо для кожної точки $\zeta \in \Omega$ існує елемент алгебри $\Phi'_L(\zeta) \in \mathbb{A}_3$ такий, що для кожного $\varepsilon > 0$ існує $\delta > 0$ таке, що для всіх $h \in E_3$, для яких $\|h\| < \delta$, виконується нерівність:

$$\|\Phi(\zeta + h) - \Phi(\zeta) - h\Phi'_L(\zeta)\| \leq \|h\|\varepsilon. \quad (3)$$

Похідна Лорха $\Phi'_L(\zeta)$ є функцією змінної ζ , тобто $\Phi'_L : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$. При цьому відображення $B_\zeta : E_3 \rightarrow \mathbb{A}_3$, задане рівністю $B_\zeta h = h\Phi'_L(\zeta)$, є

обмеженим лінійним оператором. Отже, функція Φ , диференційовна за Лорхом в області Ω , має похідну Фреше B_ζ в кожній точці $\zeta \in \Omega$. Обернене твердження загалом не вірне (див. приклад в монографії [24, с. 116]).

Використовуючи диференціал Гато, І.П. Мельниченко [30] запропонував розглядати похідну Гато також як функцію, визначену в тій же області, що і сама функція.

Якщо для функції $\Phi: \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$, заданої в області $\Omega \subset E_3$, у кожній точці $\zeta \in \Omega$ існує елемент алгебри $\Phi'_G(\zeta) \in \mathbb{A}_3$ такий, що

$$\lim_{\delta \rightarrow 0+0} (\Phi(\zeta + \delta h) - \Phi(\zeta)) \delta^{-1} = h \Phi'_G(\zeta) \quad \forall h \in E_3, \quad (4)$$

то функцію $\Phi'_G: \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ будемо називати *похідною Гато* функції Φ .

Очевидно, що з існування сильної похідної Лорха $\Phi'_L(\zeta)$ випливає існування слабкої похідної Гато $\Phi'_G(\zeta)$ і рівність $\Phi'_L(\zeta) = \Phi'_G(\zeta)$, проте з існування похідної Фреше B_ζ не випливає існування похідної $\Phi'_G(\zeta)$, що демонструє згаданий вище приклад з монографії [24, с. 116].

Розглянемо тепер поняття моногенної функції.

Функцію $\Phi: \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ називаємо *моногенною* в області $\Omega \subset E_3$, якщо Φ є неперервною і має похідну Гато в кожній точці області Ω (див. [28, 33, 34]).

Хоча з існування похідної Гато $\Phi'_G(\zeta)$ не випливає існування похідної Лорха $\Phi'_L(\zeta)$, але моногенні функції $\Phi: \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ в області $\Omega \subset E_3$ є диференційовними за Лорхом у цій області. Це випливає з представлення моногенних функцій $\Phi(\zeta)$, $\zeta \in \Omega$, через голоморфні функції комплексної змінної $f(\zeta)$, встановленого в роботі [28].

В роботі [35] послаблено одну з умов моногенності, а саме: показано, що за умови існування похідної Гато у функції $\Phi: \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ в усіх точках області $\Omega \subset E_3$ неперервність функції Φ можна замінити її локальною обмеженістю в області Ω .

3. Аналог теореми Меньшова–Трохимчука для моногенних функцій в областях простору E_3 . Введемо деякі позначення. Перетином радикалу алгебри $\mathbb{A}_3$ з лінійним простором E_3 є множина необоротних елементів, що належать E_3 . Цією множиною є деяка пряма $L := \{cl : c \in \mathbb{R}\}$, де через $l \in E_3$ позначено напрямний вектор прямої L . Прообразом довільної точки $\xi \in \mathbb{C}$ в E_3 при відображенні f є пряма $L^\xi := \{\zeta + cl : c \in \mathbb{R}\}$, де ζ — деякий елемент із E_3 такий, що $\xi = f(\zeta)$. Очевидно, що пряма L^ξ паралельна прямій L .

Зазначимо, що тут і надалі до об'єктів з E_3 застосовуються геометричні поняття (паралельність, опуклість в напрямку прямої тощо), які, строго кажучи, мають сенс по відношенню до конгруентних прообразів

цих об'єктів у $\mathbb{R}^3$ при взаємно однозначній відповідності $\zeta = xe_1 + ye_2 + ze_3$ між елементами $\zeta \in E_3$ і точками $(x, y, z) \in \mathbb{R}^3$.

Нехай область $\Omega \subset E_3$ є опуклою в напрямку прямої L (область називається *опуклою в напрямку прямої*, якщо вона містить кожен відрізок, який з'єднує дві точки області і паралельний цій прямій). При цьому перетини області Ω з усіма прямими L^ζ , де $\zeta \in \Omega$, є зв'язними внаслідок опуклості області Ω в напрямку прямої L .

Розглянемо наступний гіперкомплексний аналог умови Меньшова K''' в алгебрі $\mathbb{A}_3$ для функцій $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$, визначених в області $\Omega \subset E_3$.

Означення 1. Будемо говорити, що функція $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_3}$ в точці $\zeta \in \Omega$, якщо існує елемент $\Phi_*(\zeta) \in \mathbb{A}_3$ такий, що рівність

$$\lim_{\delta \rightarrow 0+0} (\Phi(\zeta + \delta h) - \Phi(\zeta)) \delta^{-1} = h \Phi_*(\zeta) \quad (5)$$

виконується для трьох векторів h , а саме: векторів h_1, h_2 і $h_3 = l$ або $h_3 = -l$, що утворюють базис в просторі E_3 .

Зауважимо, що у випадку, коли функція $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_3}$ в різних точках області $\Omega \subset E_3$, набір векторів h_1, h_2, h_3 може бути різним в різних точках цієї області.

Лема 1. Нехай область $\Omega \subset E_3$ є опуклою в напрямку прямої L і неперервна в Ω функція $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ має вигляд $\Phi(\zeta) = \rho^2 \Phi_2(\zeta)$, де $\Phi_2(\zeta) \in \mathbb{C}$, і задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_3}$ в усіх точках $\zeta \in \Omega$, крім не більш ніж зчисленної множини точок. Тоді $\Phi_2(\zeta) = F_2(f(\zeta))$, де $F_2 : D \rightarrow \mathbb{C}$ — голоморфна функція в області D , яка є образом області Ω при відображенні f .

Доведення. Нехай $\zeta \in \Omega$ — довільна точка, в якій функція Φ задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_3}$. Запишемо рівність (5) для функції $\Phi(\zeta) = \rho^2 \Phi_2(\zeta)$:

$$\lim_{\delta \rightarrow 0+0} \rho^2 (\Phi_2(\zeta + \delta h) - \Phi_2(\zeta)) \delta^{-1} = h \Phi_*(\zeta) \quad (6)$$

і зазначимо, що вона виконується при $h \in \{h_1, h_2, h_3\}$.

Підставимо $h = h_1$ у рівність (6) і з урахуванням того, що h_1 є оборотним елементом алгебри $\mathbb{A}_3$, отримаємо

$$\Phi_*(\zeta) = \rho^2 h_1^{-1} \lim_{\delta \rightarrow 0+0} (\Phi_2(\zeta + \delta h_1) - \Phi_2(\zeta)) \delta^{-1} =: \rho^2 \Psi(\zeta). \quad (7)$$

Після підстановки виразу (7) для Φ_* в рівність (6) вона набуде вигляду

$$\lim_{\delta \rightarrow 0+0} \rho^2 (\Phi_2(\zeta + \delta h) - \Phi_2(\zeta)) \delta^{-1} = h \rho^2 \Psi(\zeta). \quad (8)$$

Тепер після підстановки в (8) значення $h = h_3$ отримаємо нуль в правій частині рівності (8), оскільки $h_3 \in \mathcal{I}$. Звідси випливає, що звуження функції Φ_2 на перетин області Ω з прямою L^ζ в усіх точках, крім не більш ніж зчисленної множини точок цього перетину, має рівну нулю одну з односторонніх (взагалі кажучи, різних у різних точках) похідних вздовж прямої L^ζ . При цьому перетин області Ω з прямою L^ζ є зв'язним внаслідок опуклості області Ω в напрямку прямої L . Тоді за теоремою 9 з монографії Ю.Ю. Трохимчука [11, с.103] функція Φ_2 є сталою на перетині області Ω з прямою L^ζ .

Звідси випливає, що функція Φ_2 може бути представлена у вигляді $\Phi_2(\zeta) = F_2(f(\zeta))$, де $F_2 : D \rightarrow \mathbb{C}$ — деяка неперервна в області D функція.

Доведемо, що функція F_2 голоморфна в області D .

Спочатку зазначимо, що наслідком означення (2) функціонала f є рівність

$$\rho^2 h \Psi(\zeta) = \rho^2 f(h) f(\Psi(\zeta)).$$

Тому, позначаючи при цьому $\xi := f(\zeta)$, переписуємо рівність (8) у вигляді

$$\rho^2 \lim_{\delta \rightarrow 0+0} (F_2(\xi + \delta f(h)) - F_2(\xi)) \delta^{-1} = \rho^2 f(h) f(\Psi(\zeta)). \quad (9)$$

Оскільки вирази біля ρ^2 в обох частинах рівності (9) приймають комплексні значення, то з єдиності розкладу елемента алгебри за базисом випливає рівність

$$\lim_{\delta \rightarrow 0+0} (F_2(\xi + \delta f(h)) - F_2(\xi)) \delta^{-1} = f(h) f(\Psi(\zeta)),$$

яка виконується при $h \in \{h_1, h_2\}$.

Звідси випливають рівності

$$\begin{aligned} f(\Psi(\zeta)) &= \lim_{\delta \rightarrow 0+0} (F_2(\xi + \delta t_1) - F_2(\xi)) (\delta t_1)^{-1} = \\ &= \lim_{\delta \rightarrow 0+0} (F_2(\xi + \delta t_2) - F_2(\xi)) (\delta t_2)^{-1}, \end{aligned}$$

де $t_1 := f(h_1)$, $t_2 := f(h_2)$.

Отже, в кожній точці ξ області D , за винятком не більш ніж зчисленної їх кількості, існують похідні функції F_2 вздовж двох неколінеарних променів з початком у точці ξ і ці похідні рівні, а це означає, що неперервна функція F_2 задовольняє умову Меньшова K''' у точці ξ . Тоді з теореми Меньшова–Трохимчука випливає голоморфність функції F_2 в області D . $\square$

Кожен елемент $a + b\rho + c\rho^2$, $a, b, c \in \mathbb{C}$, за умови $a \neq 0$ має обернений елемент, розклад якого за базисом $\{1, \rho, \rho^2\}$ визначається рівністю

$$(a + b\rho + c\rho^2)^{-1} = \frac{1}{a} - \frac{b}{a^2}\rho + \left(\frac{b^2}{a^3} - \frac{c}{a^2}\right)\rho^2.$$

Тоді

$$(t - a - b\rho - c\rho^2)^{-1} = \frac{1}{t - a} + \frac{b}{(t - a)^2}\rho + \left(\frac{c}{(t - a)^2} + \frac{b^2}{(t - a)^3}\right)\rho^2. \quad (10)$$

Використовуючи цей розклад, легко виписати розклад за базисом $\{1, \rho, \rho^2\}$ головного продовження голоморфної функції $F : D \rightarrow \mathbb{C}$ в область $\Pi := \{\zeta \in E_3 : f(\zeta) \in D\}$, яка очевидно є нескінченним циліндром, твірні якого паралельні прямій L :

$$\begin{aligned} \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} F(t)(t - \zeta)^{-1} dt &= F(f(\zeta)) + (b_1x + b_2y + b_3z)F'(f(\zeta))\rho + \\ &+ \left((c_1x + c_2y + c_3z)F'(f(\zeta)) + \frac{(b_1x + b_2y + b_3z)^2}{2}F''(f(\zeta)) \right)\rho^2 \\ &\quad \forall \zeta = xe_1 + ye_2 + ze_3 \in \Pi, \end{aligned} \quad (11)$$

де i — уявна комплексна одиниця, замкнена жорданова спрямлювана крива γ лежить в області D і охоплює точку $f(\zeta) = a_1x + a_2y + a_3z$, а комплексні сталі a_k, b_k, c_k при $k = 1, 2, 3$ — це коефіцієнти з розкладів елементів e_1, e_2, e_3 за базисом $\{1, \rho, \rho^2\}$:

$$\begin{aligned} e_1 &= a_1 + b_1\rho + c_1\rho^2, \\ e_2 &= a_2 + b_2\rho + c_2\rho^2, \\ e_3 &= a_3 + b_3\rho + c_3\rho^2. \end{aligned}$$

Розклад (11) узагальнює аналогічний розклад, отриманий в теоремі 1.7 з [27] при додатковому припущенні, що $e_1 = 1$.

Лема 2. *Нехай область $\Omega \subset E_3$ є опуклою в напрямку прямої L , функція $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ є неперервною в Ω і задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_3}$ в усіх точках $\zeta \in \Omega$, крім не більш ніж зчисленної множини точок. Тоді при всіх $\zeta \in \Omega$ справедливе представлення*

$$\Phi(\zeta) = \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} \left(F_0(\xi) + F_1(\xi)\rho + F_2(\xi)\rho^2 \right) (\xi - \zeta)^{-1} d\xi, \quad (12)$$

де F_0, F_1, F_2 — деякі функції, голоморфні в області D , яка є образом області Ω при відображенні f .

Доведення. При $\zeta \in \Omega$ розглянемо розклад $\Phi(\zeta)$ за базисом $\{1, \rho, \rho^2\}$:

$$\Phi(\zeta) = \Phi_0(\zeta) + \Phi_1(\zeta)\rho + \Phi_2(\zeta)\rho^2.$$

Функція $\rho^2\Phi(\zeta) = \rho^2\Phi_0(\zeta)$ є неперервною в Ω і задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_3}$ в усіх точках $\zeta \in \Omega$, крім не більш ніж зчисленної множини точок. Тоді з леми 1 випливає, що $\Phi_0(\zeta) = F_0(f(\zeta))$, де F_0 — голоморфна функція в області D , яка є образом області Ω при відображенні f .

Як випливає з рівності (11), перші компоненти в розкладах за базисом $\{1, \rho, \rho^2\}$ функцій $\Phi(\zeta)$ і $\frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} F_0(\xi)(\xi - \zeta)^{-1} d\xi$ співпадають в області Ω . Тому справедлива рівність

$$\Phi(\zeta) - \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} F_0(\xi)(\xi - \zeta)^{-1} d\xi = \Phi_{11}(\zeta)\rho + \Phi_{12}(\zeta)\rho^2 \quad \forall \zeta \in \Omega, \quad (13)$$

де Φ_{11}, Φ_{12} — деякі комплекснозначні неперервні в Ω функції.

Тоді функція $\rho(\Phi_{11}(\zeta)\rho + \Phi_{12}(\zeta)\rho^2) = \rho^2\Phi_{11}(\zeta)$ є неперервною в Ω і задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_3}$ в усіх точках $\zeta \in \Omega$, крім не більш ніж зчисленної множини точок. Отже, за лемою 1 маємо $\Phi_{11}(\zeta) = F_1(f(\zeta))$, де F_1 — голоморфна функція в області D .

Далі так, як і при доведенні рівності (13), отримуємо рівність

$$\Phi_{11}(\zeta)\rho + \Phi_{12}(\zeta)\rho^2 - \rho \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} F_1(\xi)(\xi - \zeta)^{-1} d\xi = \Phi_{22}(\zeta)\rho^2 \quad \forall \zeta \in \Omega, \quad (14)$$

де Φ_{22} — деяка комплекснозначна неперервна в Ω функція.

Як наслідок рівностей (13), (14), маємо рівність

$$\begin{aligned} \Phi(\zeta) - \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} F_0(\xi)(\xi - \zeta)^{-1} d\xi - \\ - \rho \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} F_1(\xi)(\xi - \zeta)^{-1} d\xi = \Phi_{22}(\zeta)\rho^2 \quad \forall \zeta \in \Omega. \end{aligned} \quad (15)$$

Тепер, спираючись на лему 1, приходимо до рівності $\Phi_{22}(\zeta) = F_2(f(\zeta))$, де F_2 — голоморфна функція в області D . Тому справедливими є також рівності

$$\rho^2 \Phi_{22}(\zeta) = \rho^2 F_2(f(\zeta)) = \rho^2 \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} F_2(\xi)(\xi - \zeta)^{-1} d\xi \quad \forall \zeta \in \Omega. \quad (16)$$

Нарешті, як наслідок рівностей (15), (16), отримуємо представлення (12). $\square$

Основним результатом пункту 3 є наступне твердження.

Теорема 3. *Нехай область $\Omega \subset E_3$ є опуклою в напрямку прямої L , функція $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ є неперервною в Ω і задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_3}$ в усіх точках $\zeta \in \Omega$, крім не більш ніж зчисленної множини точок. Тоді:*

- 1) *функція Φ є моногенною в області Ω ;*
- 2) *функція Φ продовжується до функції, моногенної в області Π . Таке продовження єдине і задається рівністю (12) при всіх $\zeta \in \Pi$;*
- 3) *моногенне продовження (12) функції Φ є диференційовним за Лорхом в області Π .*

Усі твердження теореми 3 є очевидними наслідками представлення (12).

4. Узагальнення на інші розмірності області визначення функцій. Отримані результати узагальнимо на дійсний підпростір E_k алгебри $\mathbb{A}_3$ довільної розмірності $2 \leq k \leq 6$, на вибір якого накладемо лише одну вимогу: образом E_k при відображенні f є вся комплексна площина.

Для цього сформулюємо аналог умови Меньшова K''' для функцій $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$, визначених в області $\Omega \subset E_k$. Зазначимо, що перетином простору E_k з радикалом $\mathcal{I}$ алгебри $\mathbb{A}_3$ є площина розмірності $k - 2$, яку позначимо L_{E_k} . Зокрема, L_{E_3} — це пряма L , визначена в пункті 3, і $L_{E_2} = \{0\}$.

Означення 2. *Будемо говорити, що функція $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_k}$ в точці $\zeta \in \Omega \subset E_k$, якщо існує елемент $\Phi_*(\zeta) \in \mathbb{A}_3$ такий, що рівність (5) виконується для k різних векторів, а саме: двох векторів h_1, h_2 , що мають неколінеарні образи при відображенні f , і $k - 2$ векторів $h_3, \dots, h_k$, що утворюють базис в просторі L_{E_k} .*

Зауважимо, що у випадку, коли функція $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_k}$ в різних точках області $\Omega \subset E_k$, набір векторів $h_1, h_2, \dots, h_k$ може бути різним в різних точках цієї області.

Наступне твердження є узагальненням леми 1.

Лема 4. *Нехай область $\Omega \subset E_k$ має зв'язні перетини площинами $L_{E_k}^\zeta := \{\zeta + \tau : \tau \in L_{E_k}\}$, де $\zeta \in \Omega$, паралельними площині L_{E_k} , і неперервна в Ω функція $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ має вигляд $\Phi(\zeta) = \rho^2 \Phi_2(\zeta)$, де $\Phi_2(\zeta) \in \mathbb{C}$, і задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_k}$ в усіх точках $\zeta \in \Omega$, крім не більш ніж зчисленної множини точок. Тоді $\Phi_2(\zeta) = F_2(f(\zeta))$, де $F_2 : D \rightarrow \mathbb{C}$ — голоморфна функція в області D , яка є образом області Ω при відображенні f .*

Доведення. Нехай $\zeta \in \Omega$ — довільна точка, в якій функція Φ задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_k}$, Так, як і при доведенні лемі 1, отримуємо рівність (8), яка виконується при $h \in \{h_1, h_2, \dots, h_k\}$. Тепер при підстановці в рівність (8) значень $h = h_3, \dots, h_k$ отримуємо нуль в правій частині цієї рівності.

Звідси випливає, що похідні функції Φ_2 вздовж напрямків $h_3, \dots, h_k$ (які, взагалі кажучи, є різними в різних точках) рівні нулю всюди на множині $L_{E_k}^\zeta \cap \Omega$, крім не більш ніж зчисленної множини точок. При цьому множина $L_{E_k}^\zeta \cap \Omega$ є зв'язною. Тоді за теоремою 9 з монографії Ю.Ю. Трохимчука [11, с.103] функція Φ_2 є сталою на множині $L_{E_k}^\zeta \cap \Omega$.

Звідси випливає, що функція Φ_2 може бути представлена у вигляді $\Phi_2(\zeta) = F_2(f(\zeta))$, де $F_2 : D \rightarrow \mathbb{C}$ — деяка неперервна в області D функція.

Доведення голоморфності функції F_2 в області D аналогічне доведенню голоморфності функції F_2 в лемі 1. $\square$

Зауважимо, що у випадку $k = 2$ в лемі 4 виконується рівність $L_{E_2}^\zeta = \{\zeta\}$ і тому умова про зв'язність перетинів $L_{E_2}^\zeta \cap \Omega$ при $\zeta \in \Omega$, очевидно, виконується автоматично.

Наступне твердження є узагальненням теореми 3 на випадок функцій, визначених в областях дійсного підпростору E_k алгебри $\mathbb{A}_3$ довільної розмірності $2 \leq k \leq 6$.

Теорема 5. *Нехай область $\Omega \subset E_k$ має зв'язні перетини площинами $L_{E_k}^\zeta$, де $\zeta \in \Omega$, паралельними площині L_{E_k} , і неперервна в Ω функція $\Phi : \Omega \rightarrow \mathbb{A}_3$ задовольняє умову $K'''_{\mathbb{A}_3, E_k}$ в усіх точках $\zeta \in \Omega$, крім не більш ніж зчисленної множини точок. Тоді:*

- 1) функція Φ є моногенною в області Ω ;
- 2) функція Φ продовжується до функції, моногенної в області $\Pi := \{\zeta \in E_k : f(\zeta) \in D\}$. Таке продовження єдине і задається рівністю (12) при всіх $\zeta \in \Pi$;
- 3) моногенне продовження (12) функції Φ є диференційовним за Лорхом в області Π .

Доведення. Використовуючи рівність (10), отримуємо розклад за базисом $\{1, \rho, \rho^2\}$ головного продовження довільної голоморфної функції $F : D \rightarrow \mathbb{C}$ в область Π :

$$\begin{aligned} \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} F(t)(t - \zeta)^{-1} dt &= F(f(\zeta)) + (b_1 x_1 + b_2 x_2 + \dots + b_k x_k) F'(f(\zeta)) \rho + \\ &+ \left((c_1 x_1 + c_2 x_2 + \dots + c_k x_k) F'(f(\zeta)) + \frac{(b_1 x_1 + b_2 x_2 + \dots + b_k x_k)^2}{2} F''(f(\zeta)) \right) \rho^2 \\ &\forall \zeta = x_1 e_1 + x_2 e_2 + \dots + x_k e_k \in \Pi, \quad (17) \end{aligned}$$

- [10] Трохимчук Ю.Ю. Непрерывные отображения и условия моногенности. — Москва: Физматиз, 1963. — 212 с.
- [11] Трохимчук Ю.Ю. Дифференцирование, внутренние отображения и критерии аналитичности. — Киев : Ин-т математики НАН Украины, 2007. — 539 с. — (Праці / Ін-т математики НАН України; т. 70).
- [12] Синдаловский Г.Х. О дифференцируемости и аналитичности однолистных отображений // Докл. АН СССР. 1979. **249**. № 6. С. 1325–1327.
- [13] Синдаловский Г.Х. Об условиях Коши–Римана в классе функций с суммируемым модулем и некоторых граничных свойствах аналитических функций // Мат. сб., 1985, **128(170)**, № 3(11), 364–382.
- [14] Теляковский Д.С. Обобщение одной теоремы Меньшова о моногенных функциях // Изв. АН СССР. Сер. мат., 1989, **53**, № 4, 886–896.
- [15] Теляковский Д.С. О голоморфности функций, которые задают отображения, сохраняющие углы // Мат. заметки, 1994, **56**, № 5, 149–154.
- [16] Теляковский Д.С. Об ослаблении условия асимптотической моногенности // Мат. заметки, 1996, **60**, № 6, 902–911.
- [17] Теляковский Д.С. Обобщение теоремы Меньшова о функциях, удовлетворяющих условию K'' // Мат. заметки, 2004, **76**, № 4, 578–591.
- [18] Долженко Е.П. Работы Д.Е. Меньшова по теории аналитических функций и современное состояние теории моногенности // УМН, 1992, **47**, № 5, 67–96.
- [19] Бродович М.Т. Об отображениях пространственной области, сохраняющих углы и растяжения вдоль системы лучей // Сиб. мат. журн. — 1997. — **38**, № 2. — С. 260–262.
- [20] Бондарь А.В. Многомерное обобщение одной теоремы Д. Е. Меньшова // Укр. мат. журн. — 1978. — **30**, № 4. — С. 435–443.
- [21] Бондарь А.В. Локальные геометрические характеристики голоморфных отображений. — Киев: Наук. думка, 1992. — 220 с.
- [22] Сірик В.І. Некоторые критерии голоморфности непрерывных отображений // Укр. мат. журн. — 1985. — **37**, № 6. — С. 751–756.

- [23] Грецький О.С. Про $\mathbb{C}$ -диференційованість відображень банахових просторів // Укр. мат. журн. — 1994. — **46**, № 10. — С. 1336–1342.
- [24] Hille E., Phillips R. S. Functional Analysis and Semi-Groups. — Providence, R.I.: Amer. Math. Soc., 1957.
- [25] Plaksa S.A., Pukhtaievych R.P. Monogenic functions in a finite-dimensional semi-simple commutative algebra // An. St. Univ. Ovidius Constanta, **22**, (2014), № 1, 221–235.
- [26] Shpakivskiy V. Constructive description of monogenic functions in a finite-dimensional commutative associative algebra // Adv. Pure Appl. Math., **7**, (2016), № 1, 63–75.
- [27] Мельниченко И.П., Плакса С.А. Коммутативные алгебры и пространственные поля.— Киев: Ин-т математики НАН Украины, 2008. — 230 с. — (Праці / Ін-т математики НАН України; т. 71).
- [28] Plaksa S.A., Shpakovskii V.S. Constructive description of monogenic functions in a harmonic algebra of the third rank // Ukr. Math. J., **62** (2011), № 8, 1251–1266.
- [29] Ketchum P.W. Analytic functions of hypercomplex variables // Trans. Amer. Math. Soc., **30**, (1928), 641–667.
- [30] Mel'nicenko I.P. The representation of harmonic mappings by monogenic functions // Ukr. Math. J., **27**, (1975), № 5, 499–505.
- [31] Scheffers G. Verallgemeinerung der grundlagen der gewöhnlich complexen fuktionen, I, II // Ber. Verh. Sachs. Akad. Wiss. Leipzig Mat.-Phys. Kl., **45**, (1893), 828–848; **46**, (1894), 120–134.
- [32] Lorch E.R. The theory of analytic function in normed abelian vector rings // Trans. Amer. Math. Soc., 54 (1943), 414–425.
- [33] Plaksa S.A. Commutative algebras associated with classic equations of mathematical physics // Advances in Applied Analysis, Trends in Mathematics, Springer, Basel (2012), 177–223.
- [34] Plaksa S.A. Monogenic functions in commutative algebras associated with classical equations of mathematical physics // Journal of Mathematical Sciences, **242**, № 3, 2019, 432–456.

- [35] Plaksa S.A. On differentiable and monogenic functions in a harmonic algebra // Зб. праць Ін-ту математики НАН України, **14**, (2017), № 1, 210–221.
- [36] Ткачук М.В., Плакса С.А. Аналог теореми Меньшова–Трохимчука для моногенних функцій в тривимірній комутативній алгебрі. — E-print: arXiv:2006.12492v1 [math.CA], 2020, 11 с.